

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Erzincan Law Review

Cilt/Vol: 26 Sayı/No: 2 Aralık/December 2022

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin İnsan Ticareti Suçu Üzerinde Yargı Yetkisini Kullanmasının Önündeki Engeller

Barriers to the International Criminal Court's Use of Jurisdiction
on Human Trafficking

  Arş. Gör. Dr. Selçuk KOCA *

ÖZET

İnsan ticareti, uygulama amacı ve mağdurlar üzerindeki etkileri kölelikle benzer olması sebebiyle günümüzde modern kölelik olarak adlandırılmaktadır. Klasik anlamıyla kölelik ve köle ticareti büyük oranda ortadan kaldırılrsa da yerini insan ticaretine bırakmıştır. Köleliğin uluslararası ceza hukukundaki yansıması, insanlığa karşı bir suç olan köleleştirme suçudur. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) kurucu belgesi olan Roma Statüsü'nde yer alan köleleştirme suçu, insan ticaretini de içerecek şekilde tanımlanmıştır. Bu doğrultuda insan ticaretinin köleleştirme suçunu oluşturması ve insanlığa karşı bir suç olarak UCM

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 30.10.2022 | **Kabul/Accepted:** 06.12.2022.

Bu makale, intihal programında taranmış ve iki (kör) hakem incelemesinden geçmiştir. This article was submitted in a plagiarism program and reviewed by two (blind) referees.

Atıf/Cite as: Selçuk Koca, “Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin İnsan Ticareti Suçu Üzerinde Yargı Yetkisini Kullanmasının Önündeki Engeller”, EBYÜ-HFD, C. 26, S. 2, Aralık 2022, (521-548).

Bu makale **Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası** lisansı ile lisanslanmıştır.

önüne getirilmesi mümkündür. Çalışmada UCM'nin insan ticareti suçu üzerinde yargı yetkisini kullanmasının önündeki hukuki ve pratik sınırlar incelenmiş, Mahkemenin insan ticareti suçu hakkında soruşturma başlatmasının olası etkileri değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda UCM'nin yer ve kişi yönünden yargı yetkisi ile insan ticaretinin insanlığa karşı suçların ön şartlarını karşılayıp karşılamadığı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Ticareti, Modern Kölelik, Köleleştirme, İnsanlığa Karşı Suçlar, Uluslararası Ceza Mahkemesi.

ABSTRACT

Human trafficking is accepted as modern slavery because of its purpose and effects on victims are very similar to slavery. Although classical slavery and slave trade have been largely eliminated, it has left its place to human trafficking. The reflection of slavery in international criminal law is the crime of enslavement under crimes against humanity. In the Rome Statute, the founding document of the International Criminal Court (ICC), the definition of the crime of enslavement includes human trafficking. Therefore, it is possible for human trafficking to constitute the crime of enslavement and be brought before the ICC as a crime against humanity. In the study, the legal and practical limits of the ICC's use of its jurisdiction over the crime of human trafficking were examined, and the possible effects of the Court's initiation of an investigation on the crime of human trafficking were evaluated. In this respect, the ICC's jurisdiction in terms of place and person and whether human trafficking meets the *chapeau* elements of crimes against humanity were discussed.

Keywords: Human Trafficking, Modern Slavery, Enslavement, Crimes Against Humanity, International Criminal Court.

GİRİŞ

İnsan ticaretiyle mücadele 20. yüzyılın başlarından itibaren uluslararası toplumun gündeminde yer almıştır. İnsan ticareti, her yıl dünyanın hemen her yerinde yüz binlerce insanı mağdur eden karmaşık bir suçtur. Mülteci krizi ve ülke sınırları arasında göçün artmasıyla yaygın olarak gerçekleşen insan ticareti, günümüzde daha büyük bir problem haline gelmiştir. İnsan haklarının ciddi bir ihlali olan insan ticareti, köleliğin çağdaş biçimi veya modern kölelik olarak da isimlendirilmektedir. Kölelik ve köle ticareti uluslararası toplumun ortak çabalarıyla ortadan kalkarken, uygulamalar yerini insan ticaretine bırakmıştır.

Genellikle sınıraşan bir suç¹ olarak kabul edilen insan ticareti, devletlerin büyük çoğunluğunun ulusal kanunlarında suç olarak düzenlense de suçun artmaya devam etmesi ulusal çabaların ve devletler arası dayanışmanın yetersiz kaldığını göstermektedir. 1 Temmuz 2002'de kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) kurucu belgesi olan Roma Statüsü'nde insanlığa karşı suçlar arasında yer alan köleleştirme suçu tanımında insan ticaretine yer verilmiştir.² Ayrıca Roma Statüsü'nde yer alan insanlığa karşı suçların oluşması için silahlı çatışmanın parçası olma şartı aranmamaktadır.³ Bu durum, UCM'nin barış zamanında gerçekleşen insan ticareti suçları üzerinde yargı yetkisine sahip olduğu sonucunu doğurmaktadır. İnsan ticaretiyle daha başarılı ve etkin bir mücadele için çözüm olarak UCM'nin harekete geçmesi ve yargılama başlatması gerektiği görüşü savunulmaktadır. Ancak UCM günümüze kadar insan ticaretiyle ilgili herhangi bir soruşturma başlatmamış veya yürütmemiştir.

UCM'nin insan ticaretini insanlığa karşı bir suç olarak soruşturması, devletlerin insan ticaretiyle mücadelesini teşvik edecektir. Çalışmada insan ticareti ile köleleştirme suçu ilişkisine değinilecek olup, Roma Statüsü'ndeki köleleştirme suçu tanımı doğrultusunda UCM'nin köleleştirme olarak insan ticaretini kovuşturmasının önündeki hukuki ve pratik engeller incelenecektir.

I. İNSAN TİCARETİ VE KÖLELEŞTİRME SUÇU

İnsan ticareti, başlarda suç örgütleri tarafından kadınların cinsel sömürü amacıyla kullanılmaları anlamına gelirken⁴ zaman içerisinde evrilererek tüm insanların sömürü amacıyla edinilmesini kapsayacak hale gelmiştir. Uzun yıllar boyunca genel geçer ortak kabul edilen bir tanımı olmayan

1 Sınıraşan suçlar, genelde anlaşma temelli suçlardır ve uluslararası hukuk kapsamında cezai sorumluluk doğurmazlar. Anlaşmada yer alan suçlarla mücadele için taraf devletlere kendi iç hukuklarında düzenleme yapma (ceza kanununda suç olarak düzenleme gibi) sorumluluğu getirirler. Bkz. Neil **Boister**, "Transnational Criminal Law", *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 5, 2003, s. 962.

2 Roma Statüsü'nün tam metni için bkz. http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/459_1.pdf, E.T. 20.11.2022.

3 Hüseyin **Pazarıcı**, *Uluslararası Hukuk Dersleri 4*. Kitap, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 382.

4 Bkz. 1904 Beyaz Köle Ticaretinin Önlenmesi Sözleşmesi. Sözleşme'nin İngilizce tam metni için bkz. <http://hrlibrary.umn.edu/instree/whiteslavetraffic1904.html>, E.T. 22.11.2022.

insan ticaretine ilişkin tartışmalar 2000 yılında son bulmuştur. Bu tarihte imzalanan Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne (SÖSKBMS) Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün (Palermo Protokolü) 3. maddesinde insan ticaretinin tanımı yapılmıştır. Söz konusu tanım aşağıdaki gibidir:⁵

“İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin savunmasızlığından yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, köleliği veya kölelik benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.”

Palermo Protokolü'ndeki tanımdan hareketle insan ticaretinin oluşması için hareket, araç ve amaç olmak üzere üç unsurun karşılanması gerekmektedir. Suçun hareket unsurunu oluşturan fiiller; kişinin temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır. Araç unsuru ise suç işlenirken mağdurun rızasının etkisiz hale getirilmesiyle yani insan ticaretine nasıl konu edildiğiyle ilgilidir. Bunlar kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin savunmasızlığından yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla gerçekleşebilir. Sadece 18 yaşından küçüklerin ticaretinde araç unsurunun bulunması şart değildir. İnsan ticareti tanımında yer alan “istismar amaçlı” ifadesi failde özel bir amaç bulunması gerektiğini göstermektedir. İnsan ticareti, amaç unsuru bakımından, sınırlı olmamak kaydıyla, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesine veya cinsel istismarın başka biçimlerine, zorla çalıştırma veya hizmet ettirmeye, kölelik veya kölelik benzeri uygulamalara, kulluğa veya organların alınmasına yönelik olarak gerçekleştirilebilmektedir.

⁵ Sözleşmenin ve Palermo Protokolü'nün tam metni için bkz. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020102044bm_45.pdf, E.T. 22.11.2022.

Failler, insan ticareti aracılığıyla mağdurları sömürmek ve böylece ucuz iş gücü ve düşük maliyetli üretim yapmayı amaçlamaktadır. Dünyanın neredeyse tüm ülkelerini etkileyen insan ticareti, uyuşturucu ticaretinden sonra en kârlı ikinci suçtur. 2020 yılı itibariyle yaklaşık 25 milyon kişinin insan ticareti mağduru olarak sömürüldüğü, her yıl uluslararası sınırlar arasında 800.000 kadar insanın ticaretinin yapıldığı tahmin edilmektedir.⁶ İnsan ticaretinin yaygınlığı ve mağdurlar üzerindeki etkileri nazara alındığında, günümüzde modern kölelik olduğu kabul edilmekte, geçmişteki köle ticaretinin yerini aldığı savunulmaktadır.⁷ Bu doğrultuda kölelik ve köle ticaretiyle mücadeleyi amaçlayan uluslararası kural ve anlaşmaların insan ticareti açısından da geçerli olması gerekmektedir. Köleliğin tanımını 1926 Kölelik Sözleşmesi'yle yapılmıştır.⁸ Sözleşmenin 1. maddesinde kölelik, “*üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerin herhangi biri veya tamamının kullanıldığı bir kişinin statü veya durumu*” şeklinde tanımlanmıştır.

İnsanlığa karşı suçlar arasında bulunan köleleştirme suçunun tanımı, Roma Statüsü'nde yapılmıştır. Söz konusu tanıma göre köleleştirme, “*bir kişi üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerin, kadın ve çocuklar başta olmak üzere insan ticareti dâhil, kullanılması*” anlamına gelir. Bu tanım, uluslararası hukukta insan ticaretiyle kölelik arasındaki en somut bağlantıdır. Tanımda, kadın ve çocuk ticareti dahil olacak biçimde insan ticaretinin köleleştirme suçuna sebebiyet vereceği açıkça düzenlenmektedir.

⁶ United States Department of State, Trafficking in Persons Report, 2020.

⁷ Joan **Fitzpatrick**, “Trafficking as a Human Rights Violation: The Complex Intersection of Legal Frameworks for Conceptualizing and Combating Trafficking”, Michigan Journal of International Law, Vol. 24, No. 4, 2003, s. 1144; Dominika Borg **Jansson**, Modern Slavery, A Comparative Study of the Definition of Trafficking in Persons, Brill Nijhoff, 2015, s. 12; Ogün **Usta**, Türk Hukuku ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Kölelik, Kulluk ve Zorla Çalıştırma Yasağı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 142.

⁸ Sözleşmenin tam metni için bkz. <https://insanhaklari.gen.tr/BelgeGoster.aspx?id=60&d=1&nx=0>, E.T. 22.11.2022. Kölelik ve insan ticaretine ilişkin uluslararası sözleşmeler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Usta**, s. 101 ve devamı.

Suçun Unsurları'nda⁹ da benzer şekilde köleleştirme suçunun insan ticaretini kapsadığı belirtilmiştir.¹⁰ Ancak Roma Statüsü'nde insan ticaretinin tanımı ayrıca yapılmamıştır. Palermo Protokolü'nde yer alan insan ticareti tanımının köleleştirme suçu kapsamında yer alan insan ticareti açısından da geçerli olduğu kabul edilmektedir.¹¹ Bu doğrultuda UCM'nin dünyanın birçok yerinde gerçekleşen insan ticareti vakalarını insanlığa karşı suçlar arasında yer alan köleleştirme suçu kapsamında yargılayabileceği sonucuna varılmaktadır. UCM, günümüze kadar insan ticareti suçuyla ilgili bir soruşturma başlatmamış, verdiği kararlarda insan ticaretine vurgu yapmamıştır. Ancak Mahkeme'nin insan ticaretine karşı harekete geçmesi için önünde açık bir kapı bulunmaktadır.

II. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNİN İNSAN TİCARETİ FAİLLERİNİ YARGILAMASI

İnsan ticaretinin UCM'nin önüne gelmesi, insanlığa karşı suçlar arasında yer alan köleleştirme suçu kapsamında mümkün olabilir. UCM ise günümüze kadar sadece köleleştirme suçuna yönelik bir davaya bakmamış, Mahkeme önüne köleleştirme suçu, diğer insanlığa karşı suçlar ve/veya savaş suçları ile birlikte gelmiştir. Ayrıca mahkeme şu ana kadar sadece silahlı çatışmaların gerçekleştiği durumlarla ilgili yargı yetkisini

⁹ Suçun Unsurları, Roma Statüsü'ne Taraf Devletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve UCM'nin Roma Statüsü'nden sonra uygulayacağı ikinci kaynaktır. İngilizce tam metin için bkz. <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>, E.T. 22.11.2022.

¹⁰ Suçun Unsurları, m. 7/1(c) dipnot 11.

¹¹ BM Güvenlik Konseyi, yaptığı bir açıklamada Palermo Protokolü'nün insan ticareti suçunun uluslararası kabul gören ilk tanımını içerdiğini vurgulamıştır. Security Council Presidential Statement Says Human Trafficking Might Constitute War Crimes, as Members Consider Issue for First Time, Güvenlik Konseyi, 7584. Toplantı, 16 Aralık 2015, <https://www.un.org/press/en/2015/sc12165.doc.htm>, E.T. 20.11.2022; Bkz. Nicole Siller, Trafficking in Persons under International Law and its Incorporation within Enslavement as a Crime against Humanity, Doktora Tezi, Groningen Üniversitesi, 2017, s. 186; Afrika Adalet ve İnsan Hakları Divanı Statüsüne İlişkin Protokolde Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol'de (Malabo Protokolü), Roma Statüsü'ndeki köleleştirme suçu tanımı insan ticaretini de içerecek şekilde aynen alınmıştır. Söz konusu protokolde, ayrı bir suç olarak düzenlenen insan ticaretinin tanımı ise Palermo Protokolünden alınmıştır. Bkz. Malabo Protokolü, m. 28/J. Protokolün tam metni için bkz. https://au.int/sites/default/files/treaties/36398-treaty-0045_-_protocol_on_amendments_to_the_protocol_on_the_statute_of_the_african_court_of_justice_and_human_rights_e-compressed.pdf, E.T. 20.11.2022.

kullanmıştır. Buna rağmen Mahkemenin modern kölelik ve insan ticaretiyle mücadelede önemli bir potansiyele sahip olduğu savunulmaktadır.¹² Roma Statüsüne göre, Mahkemenin yargı yetkisinin silahlı çatışmalarla sınırlı olmaması ve insan ticaretini de içeren köleleştirme suçu tanımı bu potansiyeli gerçekleştirmek için gerekli olan yasal dayanakları sağlamaktadır.

İnsan ticaretiyle daha etkin bir mücadele için, suçun UCM'nin veya diğer uluslararası mahkemelerin yargı yetkisi kapsamındaki uluslararası suçlar kategorisinde değerlendirilmesine yönelik geçerli nedenler bulunmaktadır.¹³ Uluslararası mahkemelerin adaleti daha kaliteli dağıtacağı varsayımı, suçun ciddiyeti ve etkisi göz önüne alındığında uluslararası mahkemelerin harekete geçmesi gerekliliği, ulusal mahkemelerin yetersiz ve etkisiz kalması bu nedenler arasındadır.¹⁴ Bazı insan ticareti vakalarında kamu görevlilerinin suçlularla işbirliği içinde olması da bu nedenleri desteklemektedir. İnsan ticareti faillerinin cezadan kaçmalarının önüne geçmek için ulusal yargı yetkisine alternatif veya en azından tamamlayıcı olarak, insan ticaretinin uluslararası veya bölgesel ceza mahkemeleri tarafından kovuşturulması ve yargılanması gereklidir.¹⁵

Roma Statüsü'ndeki tanımda insan ticareti doğrudan köleleştirme suçu olarak kabul edilmesine rağmen, UCM'nin insan ticaretiyle müca-

-
- 12 Karen L. **Corrie**, "Could the International Criminal Court Strategically Prosecute Modern Day Slavery?", *Journal of International Criminal Justice*, 14, 2016, s. 302; Harmen **Wilt**, "Slavery Prosecutions in International Criminal Jurisdictions", *Journal of International Criminal Justice*, 14, 2016, s. 283; Clare Frances **Moran**, "Human Trafficking And The Rome Statute Of The International Criminal Court", *The Age of Human Rights Journal*, 3, Aralık 2014, s. 42; Mohamed Y. **Mattar**, "The International Criminal Court (ICC) Becomes a Reality: When Will the Court Prosecute The First Trafficking in Persons Case?", *The Protection Project*, 9 Temmuz 2002, s. 1, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711, E.T. 21.11.2022; Tomoya **Obokata**, "Trafficking of Human Beings as a Crime against Humanity: Some Implications for the International Legal System", *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 54, No. 2, Nisan 2005, s. 456-457; James **Cockayne**, "The Anti-Slavery Potential of International Criminal Justice", *Journal of International Criminal Justice*, 14, 2016, s. 484.
- 13 Harmen **Wilt**, "Trafficking in Human Beings, Enslavement, Crimes Against Humanity: Unravelling the Concepts", *Chinese Journal of International Law*, 2014, s. 315.
- 14 **Wilt**, 2014, s. 315.
- 15 **Wilt**, 2014, s. 315-316.

dele etmesinin önünde çeşitli hukuki ve pratik engeller bulunmaktadır. İnsan ticareti fiilleri, yer ve kişi bakımından UCM'nin yargı yetkisi kapsamında olmalı ve bu fiillerin gerçekleştiği olgusal koşullar insanlığa karşı suçların *chapeau* unsurlarını yani ön şartlarını karşılamalıdır. Ayrıca işlenen suçla ilgili UCM'nin yargı yetkisini kullanabilmesi için ilgili devlette soruşturma/kovuşturma için isteksizlik veya yetersizlik olmalı ve suçun belirli bir ağırlığa sahip olması gerekmektedir. Uygulamada gerçekleştirilecek engelleri ise UCM'nin sınırlı bütçeye sahip olması sebebiyle etkili bir soruşturma için imkânlarının kısıtlı olması, soruşturmada çeşitli risk ve tehlikelerle karşılaşma ihtimali ve insan ticaretinin sınıraşan niteliğinin soruşturmayı zorlaştırması olarak sayabiliriz.

A. Hukuki Sınırlar

1. Yargı Yetkisi

UCM'nin insan ticareti suçlarını yargılayabilmesi için suçun yargı yetkisi kapsamına girmesi gerekmektedir. Yargı yetkisine bakacak olursak UCM, Roma Statüsünün yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar üzerinde yargı yetkisine sahiptir (m. 11/1). Mahkeme, Statü'ye taraf devlet topraklarında, Statü'ye taraf devlete tescilli bir gemi veya uçakta (mülk ilkesi) veya Statü'ye taraf devletlerin vatandaşları tarafından (şahs ilkesi) yer fark etmeksizin işlenen suçlarla ilgili olarak yargı yetkisine sahiptir (m. 12/2). Roma Statüsünde mahkemenin yer bakımından yargı yetkisine dair bir düzenleme bulunmadığından, BM Güvenlik Konseyi'nin sevk ettiği durumlarda Mahkeme'nin yetkisinin tüm evrende işlenecek suçları kapsadığı söylenebilir.¹⁶

Devletler, Statü'ye taraf olarak Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmiş olurlar. Statüye sonradan katılmak isteyen devletler açısından, Statü, onay belgelerinin tevdi edilmesinden sonra 2 ay geçmesini izleyen ilk ayın başında yürürlüğe girer. Eğer bir devlet sonradan taraf olursa, Mahkeme'nin yargı yetkisi Statüye taraf olunduktan sonraki işlenen suçlar açısından geçerlidir. Ancak ilgili devletin Statü'ye taraf olmadan önceki tarihlerde işlenmiş suçlarla ilgili olarak bildirimde bulunarak geriye doğru Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmesi de mümkündür. (m. 11/2). Ayrıca Statü'ye taraf olmayan devletler, Mahkeme'ye yapacakları bir bildirimle suçların işlendiği belirli bir olayla alakalı Mahkemenin yargı yetkisini tanıyabilirler.

---

¹⁶ Pazarıcı, s. 411.

Görüldüğü üzere UCM'nin yargı yetkisi, BM Güvenlik Konseyi'nin sevk ettiği durumlar dışında, Roma Statüsü'ne taraf devletlerin topraklarında işlenen suçlarla ve taraf devletlerin vatandaşlarının herhangi bir yerde işlediği suçlarla sınırlıdır. İnsan ticaretinin yaygın olduğu devletlerin önemli bir kısmı Roma Statüsü'ne taraf olmadıkları için UCM'nin yargı yetkisinin dışında kalmaktadır. İnsan ticaretinin oldukça yüksek olduğu Asya-Pasifik ülkelerinin büyük çoğunluğu Roma Statüsü'nü imzalamamıştır. Devletlerin yapacakları bir bildirimle Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmeleri de siyasi çıkarlarına aykırı olabileceğinden insan ticareti vakalarını UCM önüne getirmek pratikte pek kolay olmayacaktır.¹⁷ Bunun tek istisnası Birleşmiş Milletler Sözleşmesi VII. bölüme uygun olarak hareket eden BM Güvenlik Konseyi'nin bir veya birden fazla suçun işlenmiş görüldüğü durumları Mahkeme savcısına havale etmesi ve böylece mahkemenin yargı yetkisini kullanmasıdır.¹⁸ Ancak BM Güvenlik Konseyi'nin, insan ticaretini uluslararası barış ve güvenliğe tehdit olarak değerlendirmesi oldukça güç olacaktır.¹⁹ Güvenlik Konseyi siyasi sebeplerle de harekete geçmeyebilir. Örnek olarak Kuzey Kore'de köleleştirmenin ve işçi ticaretinin ülkenin kalkınma modelinin gayri resmi bir parçası olduğu görülmektedir. Buna rağmen Kuzey Kore'nin Roma Statüsü'ne taraf olmaması ve BM Güvenlik Konseyi'nde kuvvetle muhtemel Çin vetosu sebebiyle UCM'nin harekete geçmesi pek mümkün görünmemektedir.

BM Güvenlik Konseyi günümüze kadar sadece iki durumu UCM'ye sevk etmiştir. Bunlar Sudan'da gerçekleşen soykırım²⁰ ve Libya'da Kadafı hükümetinin sivil nüfusa yönelik yaygın saldırıdır.²¹ Modern kölelik ve insan ticareti çok ciddi suçlar olsa da uluslararası barış ve güvenliğe oluşturduğu tehdit bahsedilen suçlarla aynı ağırlıkta görülmemeyebilir.²²

2. İnsanlığa Karşı Suçların Ön Şartları

İnsan ticaretinin, insanlığa karşı suçlar arasında yer alan köleleştirme suçunu oluşturabilmesi için öncelikle insanlığa karşı suçların ön şartlarını

¹⁷ **Obokata**, s. 454.

¹⁸ Roma Statüsü m. 13/b.

¹⁹ **Corrie**, s. 290; **Obokata**, s. 454.

²⁰ Bkz. Güvenlik Konseyi Kararı 1593, 31 Mart 2005.

²¹ Bkz. Güvenlik Konseyi Kararı 1970, 26 Şubat 2011.

²² **Corrie**, s. 290.

karşılması gerekmektedir. Bu şartlar suçun işlendiği bağlamla alakalıdır. Roma Statüsü m. 7/1’de belirtildiği üzere insanlığa karşı suçlar, “*herhangi bir sivil nüfusa yönelik yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak ve saldırıyı bilerek*” işlenir. Roma Statüsü m. 7/2-a’ya göre de herhangi bir sivil nüfusa yöneltilmiş saldırı, devlet ya da örgütsel bir politikanın uzantısı veya bu politikanın daha da ileri götürülmesine yönelik olarak 1. paragrafta sayılan suçların herhangi bir sivil topluluğa karşı birçok kez yapılmasını içeren bir dizi davranış anlamına gelir. Görüldüğü üzere UCM’nin yargı yetkisi silahlı çatışmalarla sınırlı değildir. UCM her ne kadar günümüze kadar sadece silahlı çatışmaların gerçekleştiği durumlara ilgili yargı yetkisini kullanmış olsa da barış zamanı gerçekleşen ve insanlığa karşı suçların ön şartlarının karşılandığı durumlarda da yargı yetkisine sahiptir.

a. Sivil Nüfusa Yönelik Saldırı

UCM’nin silahlı çatışma aramadığından hareketle, insan ticaretinin insanlığa karşı suç olarak değerlendirilebilmesi için, “herhangi bir sivil nüfusa yönelik yaygın veya sistematik bir saldırının parçası” olarak işlenmesi gerekmektedir. Sivil nüfus, silahlı kuvvetler mensubu veya savaştan olmayanlar anlamına gelmektedir. İnsan ticareti, doğası gereği sivilleri hedef almakta ve çok sayıda sivile yönelik gerçekleşmektedir. Sivil nüfusa yönelik olması için sivil nüfusun tamamının veya belirli kısmının hedef alınması gerekir. Ancak birbirinden bağımsız olan veya oldukça sınırlı sayıda mağdur içeren insan ticareti fiilleri, “sivil nüfusa yönelik” olarak değerlendirilemez. Bazı etnik gruplar insan ticaretinden daha fazla etkilense de günümüzde insan tacirleri genellikle savunmasız kişileri hedef almaktadır.²³ Savunmasızlık ayırt edici bir özellik olsa da sivil nüfus kriterini karşılaması zordur.²⁴ Ancak toplu bir grubun savunmasızlığından yararlanarak işlenen insan ticaretinin sivil bir nüfusa yönelik olduğu kabul edilebilir.

Sivil nüfusa yönelik olan “saldırının” askeri bir saldırı olmasına gerek yoktur. Bu yüzden insan ticaretinin bir saldırı teşkil etmesi mümkündür. Ancak bunun için de rastgele veya münferit olarak değil, bir dizi veya genel olay akışı içerisinde defalarca kez yapılması gereklidir. Sadece büyük çaplı ve çok sayıda mağdur içeren insan ticareti fiilleri sivil nüfusa yönelik

²³ Siller, s. 200.

²⁴ Siller, s. 200.

saldırı kapsamında değerlendirilebilir. İnsan tacirleri, bir insan ticareti operasyonu içinde birden fazla kişiyi suça konu edip defalarca kez suç işlerse bu durumun sivil nüfusa yönelik saldırı olarak kabul göreceği savunulmaktadır.²⁵ Ancak insan ticareti uygulamalarına baktığımızda büyük ölçekli insan ticareti operasyonlarına kıyasla az sayıda insanı mağdur eden küçük ölçekli operasyonlar daha fazladır.²⁶

b. Yaygın veya Sistemik Saldırı

Bir suçun insanlığa karşı suç olması için gerçekleşen saldırının, yaygın veya sistemik olması gereklidir. Bu koşullar seçimlik olup saldırının sadece yaygın veya sadece sistemik olması yeterlidir.²⁷ UCM'nin insan ticaretini insanlığa karşı suç olarak yargılamasının önündeki zorluklardan biri yaygın veya sistemik saldırının tespiti noktasındadır. "Yaygın" terimi, saldırının doğası gereği geniş çaplı olduğu ve çok sayıda insanı hedef aldığı anlamına gelmektedir.²⁸ Bir suç, bir dizi insanlık dışı eylemin toplam etkisiyle veya olağanüstü büyüklükteki insanlık dışı bir eylemin tekil etkisiyle işlendiğinde yaygın olarak kabul edilebilir.²⁹ "Sistemik" terimi ise şiddet eylemlerinin organize bir biçimde gerçekleştirilmesini ve bunların rastgele meydana gelmemesini ifade eder.³⁰

Sistemik olma şartıyla ilgili olarak insan ticareti, mağdurların tanımlanmasını, temin edilmesini, manipüle edilmesini, zorlanmasını, izlenmesini ve sömürülmesini içeren son derece organize ve stratejik bir iştir.³¹

25 Kim **Jane**, "Prosecuting Human Trafficking As A Crime Against Humanity Under The Rome Statute", 7 Mart 2011, s. 22, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1779263, E.T. 29.10.2022.

26 ICF International, Prosecuting Human Trafficking Cases: Lessons Learned and Promising Practices, 2008, Report submitted to the US National Institute of Justice, s. 18.

27 Durmuş **Tezcan**/M. Ruhan **Erdem**/R. Murat **Önok**, Uluslararası Ceza Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 511.

28 UCM, Prosecutor v Bosco Ntaganda, ICC-01/04-02/06, 8 Temmuz 2019, par. 691.

29 **Obokata**, s. 452.

30 UCM, Prosecutor v Bosco Ntaganda, ICC-01/04-02/06, 8 Temmuz 2019, par 692.

31 **Jane**, s. 24-25.

İnsan ticareti, mağdurların bir yerden başka bir yere transferini içerdiğinden planlama ve stratejilere ihtiyaç olduğu görülmektedir.³² Suç, tacirler, müşteriler, mağdurlar, sınır muhafızları, polis veya diğer devlet görevlileri gibi çeşitli kişileri içerir.³³ Suç, çoğu kez aynı örgütler ve failer tarafından aynı kalıplar, yollar, ağlar ve pazarlar aracılığıyla işlenmekte, sürekli tekrarlanmaktadır.³⁴ Bu nedenle, insan ticareti operasyonlarının genellikle sistematik olduğunu söylemek mümkündür.

UCM, bir insan ticareti operasyonunun sistematik olmadığını tespit ederse, bazı hallerde bu operasyonun yaygın olduğunu da kabul edebilir. Obokata'ya göre her yıl ticareti yapılan çok sayıda insan olması, insan ticaretinin yaygın olduğunu göstermektedir.³⁵ Ancak bu görüş saldırıların "aynı" yaygın veya sistematik saldırının "bir parçası" olması gerektiği için hatalıdır.³⁶ Raporlar her yıl milyonlarca insanın insan ticaretine maruz kaldığını gösterse de bu aynı grup veya aynı insan ticareti örgütleri tarafından yapılmamaktadır.³⁷ Atak ve Simeon'a göre ise insan ticareti genelde başka suçlarla da bağlantılı/iç içedir ve bu durum sivillere karşı yaygın veya sistematik bir saldırı olduğu görünümünü verebilir. Ayrıca sivillere yönelik yaygın veya sistematik saldırının zaten var olduğu durumlarda da insan tacirleri bundan yararlanıp bu saldırının parçası olarak suç işleyebilir.³⁸

---

32 Janne **Haraldsen**, Human Trafficking as a Crime Against Humanity: An analysis of the legal potential to prosecute human trafficking in the International Criminal Court with reference to the trafficking of Rohingya Muslims in Southeast Asia, Yüksek Lisans Tezi, Oslo Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2004, s. 26, <https://www.duo.uio.no/handle/10852/40117>, E.T. 28.10.2022.

33 **Haraldsen**, s. 26.

34 Anne Marie **Pesman**, Prosecuting Human Trafficking Cases as a Crime Against Humanity?, Yüksek Lisans Tezi, Amsterdam Üniversitesi Uluslararası Kamu Hukuku, 2012, s. 27.

35 **Obokata**, s. 453.

36 **Siller**, s. 202.

37 **Siller**, s. 202.

38 Idil **Atak**/James C. **Simeon**, "Human Trafficking; Mapping the Legal Boundaries of International Refugee Law and Criminal Justice", Journal of International Criminal Justice, 12, 2014, s. 1036.

c. Devlet ya da Örgütsel Bir Politikanın Uzantısı ya da Bu Politikanın Daha Da İleri Götürülmesine Yönelik Saldırı

İnsan ticaretinin, insanlığa karşı suçlarının ön şartlarını karşılamaının önündeki diğer bir zorluk ise yaygın veya sistematik saldırının, böyle bir saldırıyı gerçekleştirmek için “devlet veya örgütsel”³⁹ bir “politikaya” uygun veya bu politikanın devamı niteliğinde olması gerekliliğidir. İnsan ticaretinin bu şartları yerine getirip getiremeyeceği ise tartışmalıdır.

Suçun Unsurları'na göre “politika” bir devlet veya örgüt tarafından sivil nüfusa yönelik bir saldırının aktif bir biçimde teşvik edilmesi veya cesaretlendirilmesi anlamına gelir.⁴⁰ Politika kriteri geniş anlamda, kendiliğinden oluşan, münferit şiddet eylemlerinin aksine, planlı, yönlendirilmiş veya organize suç olarak yorumlanır.⁴¹ Politikanın devlet veya örgüt tarafından açık veya kesin olarak belirtilmesi gerekmez.⁴² Devletin suç teşviki, politikanın kanıtıdır. İstisnai durumlarda, devletin bilinçli olarak saldırıları önlemek için eylemde bulunmaması da politikanın göstergesi olarak kabul edilir.⁴³ Birçok devlet, insan ticareti ile mücadele etmede yetersiz veya isteksiz olabilir hatta bazı devlet görevlileri yolsuzluk gibi sebeplerle insan ticaretine destek olabilir. Bu gibi durumlarda, insan ticaretinin devlet veya örgütsel politikanın bir parçası olduğu ileri sürülebilir.⁴⁴

Devletin tanımı belirli olduğundan örgütsel ifadesinin anlamı önem kazanmaktadır. Örgütü (organization), konumuz açısından sivil bir nüfusa karşı yaygın veya sistematik saldırı gerçekleştirme yeteneğine sahip kişi topluluğu olarak tanımlamak doğru olacaktır.⁴⁵ İnsan ticareti faillerinin çoğunluğu devlet dışı aktörler yani suç örgütleri olduğundan, böyle bir topluluğun insanlığa karşı suç işleme kapasitesine sahip bir örgüt olarak

39 Roma Statüsü'nün orijinal metninde “State or organizational policy” ifadesi kullanılmaktadır. Organization ifadesini kurum veya örgüt olarak çevirmek mümkündür. Çalışmada, devlet dışı aktörleri de kapsama almak bakımından örgüt ifadesi tercih edilmiştir.

40 Suçun Unsurları, m. 7.

41 UCM, Katanga Suçlamaların Onayı, No: ICC-01/04-01/07, 30 Eylül 2008, par. 396.

42 UCM, Katanga Suçlamaların Onayı, No: ICC-01/04-01/07, 30 Eylül 2008, par. 396.

43 Suçun Unsurları, m. 7, dipnot 6.

44 **Atak/Simeon**, s. 1037.

45 UCM, Katanga Suçlamaların Onayı, No: ICC-01/04-01/07, 30 Eylül 2008, par. 396.

tanınması zor olabilir.⁴⁶ SÖSKBMS m. 2’de suç örgütü, “*doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup*” olarak tanımlanmıştır.⁴⁷

SÖSKBMS’de yapılan tanımın, genel olarak kâr için suç işleyen ve kitlesel zulümlere katılamayacak küçük örgütleri kapsadığını söylemek mümkündür.⁴⁸ Sivillere yönelik ciddi suç işleme kapasitesinin Roma Statüsü m. 7 anlamında bir örgüt olarak nitelendirilebilmek için yeterli olacağı iddia edilebilir. Ancak bu durumda da devlet benzeri güçlü örgütler ile çeteler veya diğer suç örgütleri arasında bir fark kalmayacaktır.⁴⁹ Van Der Wilt’e göre insan ticareti yapan suç örgütlerinin büyük çoğunluğu hiçbir şekilde insanlığa karşı suç işleme eşiğini karşılayamaz.⁵⁰ Suç örgütleri, sivil halka yönelik büyük çaplı saldırılar gerçekleştirecek kaynaklardan, güçten ve kurumsal özelliklerden yoksundur.

Örgüt kavramının devlet dışı aktörleri kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Bassiouni ve Schabas’a göre, devlet dışı aktörler insanlığa karşı suçların faili olamazlar. Eğer devlet dışı aktörlerin cezai sorumluluğu kabul edilmiş olsaydı, mafya veya El Kaide gibi terör örgütleri UCM önüne insanlığa karşı suçlarla çıkarılabilirdi ki bu düzenlemenin lafzına ve ruhuna aykırıdır. Yazarlara göre, örgütsel politika ifadesiyle, devlet dışı aktörlerin değil, devletin bir organının politikasına atıfta bulunmaktadır.⁵¹ Yani devlet dışı aktörler ve suç örgütleri insanlığa karşı suç işleyemezler. Bir

---

46 Haraldsen, s. 28.

47 Sözleşmenin tam metni için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html>, E.T. 22.11.2022.

48 Wilt, 2014, s. 308.

49 Wilt, 2014, s. 308.

50 Wilt, 2014, s. 307.

51 M. Cherif Bassiouni/William A. Schabas, The Legislative History of the International Criminal Court, Second Revised and Expanded Edition, Brill Nijhoff, 2016, s. 170.

başka görüşe göre ise, devlet dışı aktörlerin, insanlığa karşı suç işleme bakımından örgüt olarak kabul edilebilmesi için devlet benzeri özelliklere sahip olması gerektiği de ileri sürülmektedir.⁵²

Devlet dışı aktörleri dışlayan bir örgüt yorumu kabul edildiğinde, Nijerya'da kadın ve çocuk ticaretiyle uğraşan onları Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Asya'da zorla fuhuşa yönelten, zorla çalıştıran çeteler ve büyük İspanyol şehirlerinde kadınlara zorla fuhuş yaptıran organize suç örgütleri UCM'nin yargı alanının dışında kalacaktır.⁵³ Corrie, bu gibi suçlara UCM'nin yargı yetkisinin uzaması için Suçun Unsurları'nda belirtilen "devlet politikası suça karşı önlem almada bilinçli bir başarısızlık göstererek saldırıyı teşvik edebilir" ifadesini çözüm yolu olarak göstermektedir.⁵⁴ Yazara göre Hindistan gibi ülkelerdeki düşük seviyedeki devlet görevlileri köleleştirme suçuna göz yumdukları, köle sahibi oldukları için bu görüş doğrultusunda yargılanabilir.⁵⁵ İnsanlığa karşı suç olarak nitelendirilebilecek eşişge ulaşan durumlarda, çeşitli düzeylerdeki devlet görevlileri genellikle insan ticaretini teşvik eden, görmezden gelen veya inkâr eden temel bir devlet politikasının oluşturulmasına dâhil olurlar.⁵⁶ Böylece devlet veya örgütsel politika şartının gerçekleşmesi mümkündür.

UCM Katanga davasında, EYUCM'un Tadic kararına atıfta bulunarak devlet dışı aktörlerin de insanlığa karşı suçları işleyebileceğini vurgulamıştır.⁵⁷ Devlet dışı aktörlerin örgüt olarak kabulü halinde bir sonraki aşama "örgütsel politika" şartıdır. Saldırı yani insan ticareti, devlet ya da örgütsel bir politikanın uzantısı ya da bu politikanın daha da ileri götürülmesine yönelik olarak gerçekleşmelidir. Suç örgütlerinin insan ticareti

52 UCM, Kenya Decision Pursuant to Art. 15, Dissenting Opinion Of Judge Hans-Peter Kaul, par. 51-52; William A. Schabas, "Crimes Against Humanity: The State Plan or Policy Element", The theory and practice of international criminal law: Essays in honor of M. Cherif Bassiouni, Editörler Leila Nadya Sadat/Michael P. Scharf, Martinus Nijhoff Publishers, 2008, s. 359.

53 Corrie, s. 295; United States Department of State, Trafficking in Persons Report: June 2014, s. 296 ve 354, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/226848.pdf>, E.T. 29.10.2022.

54 Corrie, s. 294.

55 Corrie, s. 295.

56 Haraldsen, s. 28.

57 UCM, Prosecutor v Germain Katanga, ICC-01/04-01/07, 7 Mart 2014, par. 1121; EYUCM, Prosecutor v Duško Tadić, IT-94-1, 11 Kasım 1999, par 655.

operasyonları örgütsel bir politika çerçevesinde mi gerçekleşmektedir? Jane'e göre planlama ve organizasyon gerektiren bir suç olan insan ticareti üç politika ihtiva eder: insanları toplamak; onların sömürülmesinden kar elde etmek; insan ticareti ekonomisine olan talebi arttırmak.⁵⁸ Yazara göre insan ticaretinin türüne ve kültür, siyaset ve çatışmayla kesişme noktalarına bağlı olarak, insan ticareti silahlı çatışmalarda çocukları canlı kalkan olarak kullanma, ucuz iş gücü sağlama, erkeklerin cinsel zevkleri için kadın bedenleri sağlama, belirli bir etnik veya kültürel gruba hâkim olma gibi politikalar içerebilir.⁵⁹ Yaygın veya sistematik bir saldırıyla bağlantılı gerçekleşen ve kişisel kazanç veya tamamen şahsi sebeplerle işlenen bir suçun insanlığa karşı suç oluşturması mümkündür.⁶⁰

d. Manevi Unsur ve Bağlantı

Roma Statüsü m. 30 çerçevesinde bir suçun maddi unsurlarının “kas-ten” ve “bilerek” işlenmesi gerekmektedir. İnsanlığa karşı suçların manevi unsurunun karşılanması için fail, suçlamaya sebep olan eylemleri, yaygın veya sistematik saldırının bilincinde olarak gerçekleştirmelidir. Manevi unsur, somut olgulara bakılarak tespit edilir. Suçun Unsurları'nda belirtildiği üzere fail, eyleminin sivil nüfusa yönelik yaygın veya sistematik saldırının “parçası” olduğunun veya “bu amaçla” yapıldığının bilincinde olmalıdır.⁶¹ Sivil nüfusu hedef alan yaygın veya sistematik bir saldırı mevcutken, failin söz konusu saldırıyı ilerletmeye “niyetlenmesi” halinde manevi unsur gerçekleşmiş olur. Failin, saldırının tüm özelliklerine veya devletin veya örgütün plan veya politikasının kesin ayrıntılarına sahip olmasına ise gerek yoktur.⁶² İnsan ticaretinde manevi unsurun tespitinin kolay

⁵⁸ Jane, s. 26 ve 28.

⁵⁹ Jane, s. 28-29.

⁶⁰ Obokata, s. 453; Siller'e göre ise kişisel kazanç veya kârdan kaynaklanan insan ticareti, uluslararası cezai kovuşturmalara uyacak bir “politika” için yeterli değildir. Kişisel kazanım için işlenen insan ticareti suçu, niteliği itibarıyla insanlığı hedef alan insanlığa karşı suçlar gibi uluslararası cezai sorumluluk doğurmaz. Bkz. Siller, s. 208.

⁶¹ Suçun Unsurları, m. 7(1)(a), par. 3 ve 7(1)(g)-1, par. 4; Antonio Cassese, “Crimes Against Humanity”, The Rome Statute Of The International Criminal Court A Commentary, Editörler, Antonio Cassese/Paola Gaeta/ John R. W. D. Jones, Oxford University Press, 2002, s. 373.

⁶² Suçun Unsurları, m. 7, par. 2.

olduğunu söylemek mümkündür. İnsan tacirleri, yaptıkları işin ve işledikleri suçun bilincindedir. Özellikle insan ticaretini gerçekleştiren grupların liderleri, eylemlerinin sonuçlarının farkındadır.⁶³

Roma Statüsü m. 7'ye göre suç yani insan ticareti, yaygın veya sistematik saldırının bir parçası olmalıdır. Köleleştirme olarak insan ticaretinin, sivil nüfusa yönelik bir saldırının bir parçasını oluşturup oluşturmadığı, davadaki somut olgular esas alınarak değerlendirilmelidir. İnsan ticaretinin, saldırıyla bağlantılı olması için sivil nüfusa yönelik saldırı ile makul bir şekilde ilişkilendirilmesi gereklidir. Fail, saldırıya ilişkin politikayı ilerletmek için kasten hareket eder veya politikada öngörülen davranışları gerçekleştirirse bu bağlantı mevcuttur denilebilir.⁶⁴

3. Tamamlayıcı Yargı Yetkisi ve Ağırlık Eşliği

UCM'nin yargı yetkisi, devletlerin ulusal yargı yetkisini tamamlayıcı niteliktedir. Roma Statüsü m. 17'den de ulusal yargı sistemlerinin, Statü kapsamındaki suçların soruşturulması ve kovuşturulmasında ilk ve birincil sorumluluğa sahip olduğu, ilgili devletin suçu takipte isteksiz veya aciz olduğu hallerde UCM'nin yargı yetkisinin doğacağı anlaşılmaktadır. Ulusal mahkemelere göre önceliği olan *ad hoc* mahkemelerin aksine, UCM, yargı yetkisi kapsamına giren suçları soruşturma bakımından devletlere kıyasla ikincil konumdadır.⁶⁵

Devletler, UCM'nin yargı yetkisine giren bir olay hakkında serbestçe yargı yetkilerini kullanabilirler. Statüde sayılı suçların işlendiği devletin, dava konusu olayı soruşturması veya yargılaması, olayı soruşturduktan sonra ilgili şahsı yargılamaya gerek olmadığına karar vermesi, ilgili şahsın daha önceden yargılanmış olması hallerinde UCM yargı yetkisini kullanmaz (m. 17). Bu durumun istisnası, ilgili devletin soruşturma veya kovuşturma yapmaya isteksiz davrandığı veya gerçekten muktedir olmadığı hallerdir. İlgili devlet, suç işlediği iddia edilen şahsı UCM önünde sorumlu tutulmaktan kaçırmak amacıyla göstermelik işlemler yapıyorsa, yasal işlemler makul olmayan bir şekilde gecikiyorsa veya yargı süreci bağımsız bir şekilde yürütülüyorsa devletin isteksiz olduğu sonucuna varılır (m. 17/2). İlgili devletin ulusal yargı sisteminin bir kısmı veya tamamı çökmüş

⁶³ Moran, s. 36.

⁶⁴ UCM, Prosecutor v Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08, 21 Mart 2016, par. 161.

⁶⁵ Tezcan/Erdem/Önok, s. 336.

veya işlemez halde ve devletin sanığı veya gerekli kanıt ve ifadeleri elde etmesi veya başka bir şekilde yasal işlemleri yürütmesi mümkün değilse devletin soruşturma ve kovuşturma yapmaya muktedir olmadığı kabul edilir (m. 17/3). Sonuç olarak, insanlığa karşı suçların ön şartları karşılanırsa bile, tamamlayıcı yargı yetkisi doğrultusunda insan ticaretinin UCM önüne gelmesi mümkün olmayabilir. UCM'nin insan ticareti suçlarına karşı harekete geçmesi için, ilgili devlet, insan ticareti vakalarını kovuşturmada isteksiz veya aciz olmalıdır.⁶⁶

UCM'nin yargı yetkisi kapsamına uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçlar girmektedir. Yani Mahkeme nezdinde bir davanın kabul edilebilir olması için davanın belirli bir ağırlığa sahip olması gereklidir.⁶⁷ Dava konusu, Mahkeme'yi harekete geçirecek kadar ağır (gravity) bulunmalıdır aksi takdirde Mahkeme yargı yetkisini kullanmaz (m. 17/1-d). Ağırlık ifadesinin tanımı Roma Statüsünde yapılmamıştır. Olayların Mahkemenin yargı yetkisini kullanmasını sağlayacak derecede ağır olup olmadığının tespiti için değerlendirme yapılırken suçların niteliksel ve niceliksel özellikleri dikkate alınır. Ağırlık gereksinimi, yüksek bir eşik belirlemede, potansiyel bir insan ticareti vakasının büyük ölçekli olmasını talep etmekte ve az sayıda mağdur bulunan insan ticareti vakalarını dışlamaktadır.⁶⁸

Günümüzde insan ticaretinin yaygınlığını dikkate aldığımızda bu ağırlık eşiğinin bazı durumlarda karşılanabileceğini söylemek mümkündür. İnsan ticareti, Holokost, Ruanda, Irak Savaşı, Kore Savaşı, Vietnam ve her iki Dünya Savaşının toplamından daha fazla mağduru etkilemiştir. Spesi-

---

⁶⁶ Bu duruma örnek olarak Myanmar veya Kuzey Kore'de olduğu gibi devletin kendisi kölelikle uğraştığında ya da hükümetler Boko Haram ya da DAESH gibi terörist grupları engelleyememesini gösterebiliriz. Bkz. **Wilt**, 2016, s. 283.

⁶⁷ Detaylı bilgi için bkz. David **Tolbert**/Laura A. **Smith**, "Complementarity and the Investigation and Prosecution of Slavery Crimes", *Journal of International Criminal Justice* 14, 2016, s. 429-451; Joshua Nathan **Aston**/Vinay N. **Paranjape**, "Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC", Aralık 2012, <https://ssrn.com/abstract=2203711>, E.T. 28.10.2022.

⁶⁸ Camilla **Antila**, *Human trafficking as a crime against humanity – the potential to prosecute human trafficking at the International Criminal Court*, Yüksek Lisans Tezi, University of Helsinki Faculty of Law Criminal Law, 2019, s. 59.

fik olarak Myanmar'da Rohinya Müslümanlarına yönelik gerçekleşen insan ticaretinin insanlığa karşı suçların ağırlık eşliğini karşıladığı ileri sürülmektedir.⁶⁹

B. Pratik Sınırlar

UCM'nin insan ticareti vakalarını yargılamasının önünde yukarıda bahsedilen hukuki sorunlara ilaveten pratik sınırlar da bulunmaktadır. Bu sınırları, Mahkemenin kaynaklarının kısıtlı olması, soruşturmaların tehlikeli bölgelere uzanabilmesi, tanık güvenliği ve sınır ötesi soruşturmalarla ilgili zorluklar olarak sayabiliriz.⁷⁰

UCM belirli bir bütçeye sahiptir ve mahkemenin işlevi bu bütçe çerçevesinde yürütülmektedir. Her yeni soruşturma ek maliyet getirmekte, Mahkemenin bütçe artışları ise beklentinin altında gerçekleşmektedir.⁷¹ Sınırlı bütçe, UCM'nin belirli bir suç hedef alan soruşturma ve kovuşturmaları başlatmak için gerekli kaynaklara sahip olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir.⁷² UCM, şu ana kadar genellikle mevcut olan çatışmalara istinaden birçok suç içine alan soruşturmalar başlatmıştır. Bu yüzden sınırlı bütçe, Mahkemenin, çatışmanın olmadığı ve sadece insan ticaretinin gerçekleştiği olaylarla ilgili geniş çapta faaliyet göstermesine engel olma potansiyeli taşımaktadır.

Mahkemenin karşılaşabileceği bir başka sorun, soruşturmaların tehlikeli bölgelerde yürütülmesi ihtimalidir. Modern kölelik biçimleri ve insan ticareti genelde ulaşımın sınırlı ve zorlu olduğu bölgelerde ortaya çıkmaktadır.⁷³ Dahası, suçun işlendiği bazı bölgelere askeri destek olmadan girmek tehlikeli ve maliyetli olabilir.⁷⁴ Örneğin, Peru hükümetinin ülkenin

⁶⁹ Haraldsen, s. 52.

⁷⁰ Corrie, s. 298.

⁷¹ **Institute for War and Peace Reporting**, ICC Secures Budget Increase, 20 Haziran 2014, <https://iwpr.net/global-voices/icc-secures-budget-increase>, E.T. 29.10.2022; Ayrıntılı bilgi için bkz. Stuart **Ford**, "How Much Money Does ICC Need?", *The Law And Practice Of The International Criminal Court*, Editör Carsten Stahn, Oxford University Press, 2015, s. 84-104.

⁷² Corrie, s. 298.

⁷³ Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including causes and consequences, UN Doc. A/HRC/24/43, 1 July 2013, s. 40, (Bundan sonra kısaca 2013 Kölelik Raporu olarak anılacaktır).

⁷⁴ Corrie, s. 299.

bazı bölgelerindeki kölelikle mücadelesi sınırlıdır. Çünkü bu bölgelerde yasadışı olarak faaliyet gösteren silahlı gruplar mevcuttur ve askeri destek olmadan müdahale mümkün değildir.⁷⁵ UCM ise soruşturmasını yürütmek için askeri destekten ve ulusal kolluk kuvvetlerinin sahip olduğu imkânlardan yoksundur. İlgili devletler de çeşitli sebeplerden ötürü askeri destek vermek istemeyebilir.

Tanıkların korunması da mahkemenin yürüteceği soruşturmalarda karşılaşılabileceği bir başka sorundur. İnsan tacirlerinin, mağdurlara, aleyhlerinde ifade vermemeleri için zarar vermesi hatta öldürmesi imkân dâhindedir. Buna engel olmak için gerekli olan gelişmiş bir tanık koruma sistemine UCM sahip değildir.⁷⁶ Mahkeme, imkânlarının kısıtlı olduğunu bildiğinden soruşturmalarda riskten kaçınan bir tutum takınmaktadır. Örnek olarak Mahkeme, Darfur'da devam eden çatışmalar nedeniyle tanıkların veya mağdurların korunmasını sağlayamayacağı için durumu Darfur'a soruşturmacı göndermeden yürütmeye karar vermiştir.⁷⁷

UCM'nin önüne gelen davaları dikkate aldığımızda, dava konusu suçların çoğu bir ülkenin belirli bir bölgesinde gerçekleşmiştir. İnsan ticareti ise belli bir ülkenin sınırları içerisinde değil farklı ülkelerde hatta farklı kıtalarda karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden UCM'nin soruşturma kapsamında insan ticareti ağlarını takip edip tespit etmesi, farklı ülkelerde soruşturmalar yürütmesi gerekebilir. Böyle bir durumda da UCM'nin ilgili ülkeden izin alması gerekecektir. Soruşturmanın UCM'ye karşı olumsuz bir tavır takınan ülkelere uzaması durumunda Mahkemenin işi oldukça zordur. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, topraklarında UCM'nin soruşturma yapmasını açıkça yasaklayan yasalar oluşturmuştur.⁷⁸ İnsan ticaretinin sınıraşan niteliğinin olumlu tarafı ise eğer bir insan ticareti ağı

---

75 **2013 Kölelik Raporu**, s. 43.

76 **Corrie**, s. 300.

77 Second Report of the Prosecutor of the International Criminal Court, Mr. Luis Moreno Ocampo, to the Security Council pursuant to UNSC 1593' 13 December 2005, http://iccnw.org/documents/LMO_ProStatementSC_13Dec05_Eng.pdf, E.T. 29.10.2022.

78 Bkz. Amerikan Askerlerinin Korunması Kanunu, 2 Ağustos 2002; ABD, Roma Konferansı'nda Statü aleyhine oy kullanmış, sonradan Başkan Bill Clinton Statüyü imzalamış fakat onay işlemi yapılmadan sonraki Başkan George W. Bush yönetimi 6 Mayıs 2002'de Statü'ye koyulan imzayı geri çekmiştir.

farklı devletlerde faaliyet gösteriyorsa, bu durum UCM'ye söz konusu ülkelerde de soruşturma ve kovuşturma yetkisi verecektir.⁷⁹

UCM'nin modern kölelik ve insan ticaretini kovuşturmasının önündeki bahsedilen pratik engeller genel itibariyle diğer uluslararası suçlar için de geçerlidir. Bahsedilen engellerin çözümünün bulunması mümkündür. Mahkemenin ulusal kolluk kuvvetleri ve yerel STK'larla iş birliği, taraf devletlerden yeterli mali destek alması söz konusu sorunların çözümüne katkıda bulunacaktır. Ayrıca UCM'nin insan ticaretine karşı harekete geçmesi, Mahkeme'ye yöneltilen sadece Afrika devletlerine ve liderlerine yönelik soruşturmalar yürüttüğü eleştirilerinin giderilmesine de yardımcı olacak ve işlevselliğini arttıracaktır. Modern kölelik ve insan ticareti vakaları Afrika'ya kıyasla dünyanın diğer bölgelerinde daha yaygındır.⁸⁰

III. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN MÜDAHİL OLMASININ OLASI ETKİLERİ

UCM, modern kölelik ve insan ticaretiyle ilgili durumları yargılamaya başlasa bile Mahkemenin çabaları bahsedilen uygulamaların dünyadan silinmesi için tek başına yeterli olmayacaktır. Mahkeme, bilhassa yoksulluk, eğitimsizlik, ucuz iş gücü talebini arttıran yüksek kâr hedefi⁸¹ veya köleliğin ve insan ticaretinin temelini oluşturan ayrımcılık gibi nedenleri ortadan kaldıramaz.⁸²

BM Modern Kölelik Çeşitleri Özel Raportörü Urmila Bahoora'ya göre, Uluslararası Ceza Yargısı, kölelikle mücadelede caydırıcılığa sahip önemli bir bileşen olsa da ırkçılık, kurumsal ve sistematik eşitsizlik, ayrımcılık, cinsiyet eşitsizliği, aşırı fakirlik, çatışma, çevresel felaketler ve

⁷⁹ Corrie, s. 301.

⁸⁰ 2014 yılı itibariyle Asya ve Pasifik ülkelerinde 23,5 insan modern köle olarak tutulmaktadır. Global Slavery Index 2014, s. 33; Uluslararası Çalışma Örgütü raporuna göre dünyada en yüksek zorla çalıştırma oranlarına sahip bölgeler orta ve güneydoğu Avrupa ülkeleri ile Bağımsız Devletler Topluluğu üye devletleridir. Bkz. 2013 Kölelik Raporu, s. 8.

⁸¹ Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery including its causes and consequences, UN Doc. A/HRC/27/53, 22 Temmuz 2014, s. 25.

⁸² Corrie, s. 302.

eğitim yetersizliği gibi kölelik ve insan ticareti için ortam yaratan sebeplerle mücadele edecek şekilde kurgulanmamıştır.⁸³ Uluslararası Çalışma Örgütü Zorla Çalıştırmayla Mücadele Özel Programı yöneticisi Beate Andrees'e göre de, benzer şekilde, insan ticareti çeşitleri arasında yer alan zorla çalıştırma uygulamalarının temelini oluşturan sosyo-kültürel ilişkiler, yalnızca uluslararası ceza yargılaması yoluyla değiştirilemez veya dönüştürülemez.⁸⁴ Andrees, savaş suçu ve insanlığa karşı suç olarak ele alınan köleliğe ilişkin uluslararası ceza kovuşturmalarının, modern kölelik, insan ticareti ve benzeri uygulamalar üzerinde etkisinin sınırlı olabileceği görüşündedir. İnsan ticareti genelde çatışma alanlarında değil dünyanın her yerinde günlük yaşamın içerisinde gerçekleşmektedir. Mesela insan ticaretinde bir sömürü türü olan zorla çalıştırma mağdurlarının çoğunluğu, diktatörlerin, suç çetelerinin veya savaş lordlarının köleleri değildir, kayıt dışı ve ana akım ekonomik sektörlerde baskı ve zorlama altında çalışmaktadır.⁸⁵ Nijer'deki köle ticareti, Benin'deki zorla çalıştırma veya Gambiya'daki zorla dilendirme vakalarının da silahlı çatışmalarla bir alakası yoktur.⁸⁶

İnsan ticaretinin yaygınlaşması, bölgesel uluslararası ceza mahkemelerinin veya UCM'nin bu suçlarla mücadelede daha aktif olması gerektiği beklentisini de beraberinde getirmektedir. UCM insan ticaretini tek başına yenemese de insan ticaretiyle mücadeleye önemli bir katkı sağlayabilir. Devlet görevlileri, UCM'ye kıyasla daha savunmasız oldukları için insan tacirleri tarafından yapılabilen şiddet, korkutma ve rüşvet gibi eylemlerden etkilenebilir.⁸⁷ Buna karşın suçluların, kişisel çıkarları veya kazanç fırsatları olmayan yargıçlara sahip bağımsız bir uluslararası yargı organı olan UCM'yi etkilemesi çok daha zordur.⁸⁸

---

83 Bkz. Urmila **Bhoola/Kari Panaccione**, "Slavery Crimes and the Mandate of the United Nations Special Rapporteur on Contemporary Forms of Slavery", *Journal of International Criminal Justice*, 14, 2016, s. 363-373.

84 Beate **Andrees**, "Defending Rights, Securing Justice: The International Labour Organization's Work on Forced Labour", *Journal of International Criminal Justice*, 14, 2016, s. 344.

85 **Andrees**, s. 344.

86 *Global Slavery Index 2013*, s. 59, 65.

87 **Obokata**, s. 454.

88 **Obokata**, s. 454.

Cockayne'e göre, uluslararası ceza yargısı, kölelik ve insan ticaretine ilişkin yapacağı yargılamalarla caydırıcılık sağlayabilir.⁸⁹ UCM önüne getirilecek insan ticareti davalarının büyük bir etkiye sahip olması için çok sayıda olmasına veya yaygın olarak yürütülmesine gerek yoktur. Mahkemenin görünürlüğü yüksek bir veya iki kovuşturması dahi ulusal yargı kurumları ve yasa koyucular üzerinde büyük bir etki yaratacaktır. UCM'nin, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen insan ticaretini insanlığa karşı suç olarak yargılaması, faillerin, masum sivillere karşı suç işlediklerinde uluslararası ceza hukuku ve adaletinden kaçamayacaklarını gösterecektir.⁹⁰

SONUÇ

UCM, önceki *ad hoc* mahkemelerin aksine belirli bir silahlı çatışma için kurulmamıştır. Roma Statüsü m. 7'de düzenlenen insanlığa karşı suçların formülasyonu mahkemeye silahlı çatışmalar dışında işlenen suçları da yargılama kapasitesi vermektedir. Ancak Mahkeme önündeki davalara baktığımızda, insanlığa karşı suçlara yönelik kovuşturmalar belirli bir silahlı çatışma kapsamında işlenenlerle sınırlıdır. Gelecekte de UCM yargıçıları genel olarak daha korumacı bir insanlığa karşı suçlar anlayışını tercih edip geleneksel saldırı bağlamı dışında gerçekleşen suçların insanlığa karşı suçlar oluşturduğunu kabul etmeyebilir.⁹¹ Modern kölelik ve insan ticareti ise genellikle silahlı çatışmaların dışında ortaya çıkmaktadır.

UCM'nin insan ticaretine karşı harekete geçmesinin önünde, yargı yetkisinin sınırlı olması, insanlığa karşı suçların ön şartlarının karşılanmamasının zorluğu gibi hukuki ve bütçe kısıtlılığı, suçun sınır aşan niteliği gibi pratik engeller bulunmaktadır. Tavakoli'ye göre, insan ticaretinin Roma Statüsü'ne dâhil edilmesi, suçun ağırlığını ve ciddiyetini yansıtan, suçla

⁸⁹ **Cockayne**, s. 471.

⁹⁰ **Obokata**, s. 456-457; **Wilt**'e göre insanlığa karşı suç olarak köleleştirme, uluslararası ceza mahkemelerinin ve UCM'nin yetki alanına girse de insan ticareti ulusal yargı makamlarına bırakılmalıdır. Bunun sebeplerinden biri ulusal yargı makamlarının kapasitesinin artması ve devletlerarası yardımlaşmanın çoğalmasındır. Uluslararası ceza mahkemelerinin ulusal yargı makamlarına oranla daha başarılı olup olmayacağı da şüphelidir. Yazara göre ceza hukuku toplumsal sorunları tek başına iyileştiremez ancak iyi bir rol oynayabilir, bunun için de yargı yetkisi kaynaklarını seferber ederek ceza hukuku pratiğini diğer tedbirlerle birleştirebilen devletlere bırakılmalıdır. Bkz. **Wilt**, 2014, s. 334.

⁹¹ **Corrie**, s. 296; **Jane**, s. 33.

mücadelede yararlı bir araç olarak görülebilir.⁹² Ancak insan ticareti vakalarının çoğunlukla insanlığa karşı suçların ön şartlarını karşılayamadığı dikkate alındığında Roma Statüsü'ndeki düzenleme uygulanabilirlikten uzaktır.⁹³ Köleleştirme altında insan tacirlerinin yargılanması, insan ticareti vakalarının büyük çoğunluğuyla mücadele için bir araç olarak pek işe yaramamaktadır.

İnsan ticaretinin insanlığa karşı bir suç olarak yargılanmasının, cezai sorumluluğun tesis edilmesinin yanı sıra insan hakları açısından da faydalı olacağı aşikardır. Bu kabul, insan ticareti mağdurlarının hem uluslararası insan hakları hukuku hem de uluslararası ceza hukuku kapsamında korunmasını sağlayacaktır. Ayrıca insan hakları normlarının ve ilkelerinin uluslararası düzeyde cezai yargılama yoluyla devlet dışı aktörlere karşı uygulanması mümkün hale gelecek, bu durum da insan hakları normlarının takibi için devletler ve uluslararası toplum üzerinde daha fazla baskı oluşturacaktır.⁹⁴ Ulusal yargı sistemleri çöktüğünde, devletin kendisi insan ticaretiyle uğraştığında veya devlet görevlilerinin rüşvet gibi sebeplerle bu suçla mücadelede isteksiz olduğunda ulusal hukuk düzeninden sonuç beklemek pek gerçekçi olmayacaktır. Bu tür durumlarda, UCM insan ticaretiyle mücadele için yararlı bir mekanizma işlevi görebilir. Ancak UCM tarafından insan ticareti vakalarına ilişkin yargı yetkisinin kullanılması, hukuki ve pratik engeller sebebiyle oldukça zor görünmektedir.

---

92 Nina **Tavakoli**, "A Crime that Offends the Conscience of Humanity: A Proposal to Reclassify Trafficking in Women as an International Crime", *International Criminal Law Review*, 9, 2009, s. 81.

93 **Tavakoli**, s. 81.

94 **Obokata**, s. 456.

KAYNAKÇA

Andrees, Beate. "Defending Rights, Securing Justice: The International Labour Organization's Work on Forced Labour". *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 14, 2016, s. 343-362.

Antila, Camilla. Human trafficking as a crime against humanity – the potential to prosecute human trafficking at the International Criminal Court. Yüksek Lisans Tezi, University of Helsinki Faculty of Law Criminal Law, 2019.

Aston, Joshua Nathan/**Paranjape**, Vinay. "Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC". Aralık 2012, <https://ssrn.com/abstract=2203711>, E.T. 28.10.2022.

Atak, Idil/**Simeon**, James. "Human Trafficking; Mapping the Legal Boundaries of International Refugee Law and Criminal Justice". *Journal of International Criminal Justice*. 12, 2014, s. 1019-1038.

Bassiouni, M. Cherif/**Schabas**, William. *The Legislative History of the International Criminal Court. Second Revised and Expanded Edition*, Brill Nijhoff, 2016.

Bhoola, Urmila/**Panaccione**, Kari. "Slavery Crimes and the Mandate of the United Nations Special Rapporteur on Contemporary Forms of Slavery". *Journal of International Criminal Justice*. 14, 2016, s. 363-373.

Boister, Neil. "Transnational Criminal Law". *European Journal of International Law*. Vol. 14, 2003, No. 5, s. 953-976.

Cassese, Antonio. "Crimes Against Humanity". *The Rome Statute Of The International Criminal Court A Commentary*, Editörler, Antonio Cassese, Paola Gaeta, John R. W. D. Jones, Oxford University Press, 2002.

Cockayne, James. "The Anti-Slavery Potential of International Criminal Justice". *Journal of International Criminal Justice*. 14, 2016, s. 469-484.

Corrie, Karen L. "Could the International Criminal Court Strategically Prosecute Modern Day Slavery?". *Journal of International Criminal Justice*. 14, 2016, s. 285-303.

Fitzpatrick, Joan. "Trafficking as a Human Rights Violation: The Complex Intersection of Legal Frameworks for Conceptualizing and Combating Trafficking". *Michigan Journal of International Law*. Vol. 24, No. 4, 2003, s. 1143-1167.

Ford, Stuart. "How Much Money Does ICC Need?". *The Law And Practice Of The International Criminal Court*, Editör Carsten Stahn, Oxford University Press, 2015, s. 84-104.

Haraldsen, Janne. *Human Trafficking as a Crime Against Humanity: An analysis of the legal potential to prosecute human trafficking in the International Criminal Court with reference to the trafficking of Rohingya Muslims in Southeast Asia*. Yüksek Lisans Tezi, Oslo Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2004, <https://www.duo.uio.no/handle/10852/40117>, E.T. 28.10.2022.

ICF International. *Prosecuting Human Trafficking Cases: Lessons Learned and Promising Practices*, 2008, Report submitted to the US National Institute of Justice.

Institute for War and Peace Reporting. *ICC Secures Budget Increase*, 20 Haziran 2014, <https://iwpr.net/global-voices/icc-secures-budget-increase>, E.T. 29.10.2022.

Jane, Kim. "Prosecuting Human Trafficking As A Crime Against Humanity Under The Rome Statute". https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1779263, E.T. 29.10.2022.

Jansson, Dominika Borg. *Modern Slavery, A Comparative Study of the Definition of Trafficking in Persons*. Brill Nijhoff, 2015.

Mattar, Mohamed Y. "The International Criminal Court (ICC) Becomes a Reality: When Will the Court Prosecute The First Trafficking in Persons Case?". *The Protection Project*, 9 Temmuz 2002, s. 1, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711, E.T. 21.11.2022.

Moran, Clare Frances. "Human Trafficking And The Rome Statute Of The International Criminal Court". *The Age of Human Rights Journal*. 3, Aralık 2014, s. 32-45.

Obokata, Tomoya. "Trafficking of Human Beings as a Crime against Humanity: Some Implications for the International Legal System". *The International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 54, No. 2, Nisan 2005, s. 445-457.

Pazarıcı, Hüseyin. *Uluslararası Hukuk Dersleri 4. Kitap. 3. Bası*, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

Pesman, Anne Marie. *Prosecuting Human Trafficking Cases as a Crime Against Humanity?*. Yüksek Lisans Tezi, Amsterdam Üniversitesi, Uluslararası Kamu Hukuku, 2012.

Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including causes and consequences. UN Doc. A/HRC/24/43, 1 July 2013.

Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences. UN Doc. A/HRC/27/53, 22 July 2014.

Schabas, William A. “Crimes Against Humanity: The State Plan or Policy Element”. The theory and practice of international criminal law: Essays in honor of M. Cherif Bassiouni, Editörler Leila Nadya Sadat, Michael P. Scharf, Martinus Nijhoff Publishers, 2008.

Second Report of the Prosecutor of the International Criminal Court. Mr. Luis Moreno Ocampo, to the Security Council pursuant to UNSC 1593’ 13 December 2005, http://iccnow.org/documents/LMO_ProStatementSC_13Dec05_Eng.pdf, E.T. 29.10.2022.

Siller, Nicole. Trafficking in Persons under International Law and its Incorporation within Enslavement as a Crime against Humanity. Doktora Tezi, Groningen Üniversitesi, 2017.

Tavakoli, Nina. “A Crime that Offends the Conscience of Humanity: A Proposal to Reclassify Trafficking in Women as an International Crime”. *International Criminal Law Review*. 9, 2009, s. 77–98.

Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/Önok, R. Murat. Uluslararası Ceza Hukuku. 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

Tolbert, David/Smith, Laura A. “Complementarity and the Investigation and Prosecution of Slavery Crimes”. *Journal of International Criminal Justice*. 14, 2016, s. 429-451.

United States Department of State. Trafficking in Persons Report: June 2014, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/226848.pdf>, E.T. 29.10.2022.

United States Department of State. Trafficking in Persons Report, 2020, <https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/>, E.T. 29.10.2022.

Usta, Ogün. Türk Hukuku ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Kölelik, Kulluk ve Zorla Çalıştırma Yasası. On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021.

Walk Free Foundation. Global Slavery Index. 2013.

Walk Free Foundation. Global Slavery Index. 2014.

Wilt, Harmen. “Trafficking in Human Beings, Enslavement, Crimes Against Humanity: Unravelling the Concepts”. *Chinese Journal of International Law*. 2014, s. 297–334.

Wilt, Harmen. “Slavery Prosecutions in International Criminal Jurisdictions”. *Journal of International Criminal Justice*. 14, 2016, s. 269-283.